

Avskrift accession 8123

Dalarna.

Mora.

Rombo F. Eriksson.

Ink. 23/12 1935.

Landsmåls-arkivets frågelista M. 86.

Jakt och djurfång.

Uppptecknad av Rombo Filip Eriksson, Bonäs, Mora.

Gäller förhållandena i Bonäs, Mora.

I. Allmänna uppgifter.

1. *Jaga*, jaga. *I skum botå jaga*, vi skall bort och jaga. *I irom jän å jagom*, vi äro här och hålla på att jaga = vi äro här på jakt. *I wa dar å ja:gäd*, jag var där och jagade. *I warom dar å ja:gädom*, vi voro där och jagade. *I ska botå jag rö:ven*, jag skall bort och jaga räv.

Andra beteckningar för "jaga": *go minn bysso*, gå med bössan. *Kåit minn swellstorn*, springa med "svältstören" = bössan har fått detta namn därför att jägaren i regel fick svälta mer än den som ägnade sig åt jordbruket.

Beteckningar för "jaga särskilda slag av vilt": *Jag eLLga*, jaga älg. *Dem a fe upo eLLgjakkt*, de ha farit på älgjakt. *Jag byönn*, jaga björn. *Jag erån*, jaga hare o.s.v. *Jag fu:gäLn*, jaga fågel.

Verbet *fugäl* användes av gammalt endast i inskränkt betydelse, man avsåg därmed endast "fångst av fågel" (med giller eller snaror) icke jakt. Men uttrycket lever än, och många använda ordet *fugäl* som beteckning för "jaga fågel".

2. Rent dialektala benämningar för "jakt" saknas. Gemensamma uttryck för "jaga och fiska" förekomma icke, och icke heller finns någon gemensam beteckning för "fångst av fisk och småvilt".

3. Benämningar för "jägare": *stjytt*, skytt. *Eda i ienn rikktin sturstjytt ed*, det där är en riktig storskytt det, d. v. s. skicklig jägare. Benämning på "jägare som jagar särskilt slag av villebråd": *ELLgstjytt*, älgskytt. *Byönnstjytt*, björnskytt. *Kan:ipstjytt*, gäsändskytt.

Jägare som jagar med särskilt jaktsätt saknar beteckning i Bonäs.

4. Beteckning för "fångstman": *djilldrär*, gillrare. *FugäLdjilldrär*, fågelgillrare. *Erådjilldrär*, hargillrare. *Rövådjilldrär*, rävgillrare.

5. Benämning för "jaktfölje": *jakktLag*, jaktlag. Benämning för "följe för särskild jakt": *eLLgLag*, älglag.

6. Beteckning för "tjvskytte" saknas. För "tjvvjaga": *tjv:vtjyöta*, tjvskjuta. *Ann tjvskot eLLdjen*, han tjvsköt älgen. Beteckning för "tjvskytt": *tjvstjytt*, tjvskytt.

7. Uttryck för "jaktlycka": *tur i ra:ise*, tur i skogen. *Tur i skuo:em*, tur i skogen. *Ann a tur der ann ja:gä dannda*, han har tur när han jagar den där. *Ann a Lukko minn si i ra:ise*, han har lyckan med sig i skogen.

8. Benämningar på "jägarens egenskaper": *KLåpstjytt*, dålig skytt = (*kLåp* betyder "dålig", "oduglig".) *Winndstjytt*, vindskytt = han skjuter vint, slänger iväg skottet vart som helst. *BLinndstjytt*, blindskytt, skytt som alltid bommar, som siktar som om han vore blind.

Benämning på "träffsäker skytt": *stu:rstjytt*, storskytt, eller *sturjägär*, storjägare. En del gamla personer använda nämligen ordet *jägär*, jägare i stället för "skytt". *Men nu wa du bienitt*, men nu var du träffsäker. Beteckning för "sikta": *bie:na*, därav *bienitt*, träffsäker. Benämning på den nervositet eller plötsliga rädsla, som kan gripa jägaren i det avgörande ögonblicket: *byönnfrusin*, björnfråsan. *Ann fikk byönnfruson, do ann skulld stjyöta, så byönn riev-ie:L ann*, han fick björnfråsa när han skulle skjuta, så björnen rev ihjäl honom.

II. Jaktmark och jakträtt.

9. Benämningar på områden där särskilda slag av villebråd ha sitt tillhåll: *ELLgstrik*, älgstreck. *Dar ir ä iett gommålt eLLgstrik*, där är ett gammalt älgstreck = där har älgen uppehållit sig sedan gammalt. Namnet *Byönnbjär*, Björnberg har också uppkommit därav att björn förekom rikligt där av gammalt. *FugälLstrik*, fågelstreck, de vägar, efter vilka fåglarna med förkärlek uppehålla sig på hösten. De platser, där fåglarna ha sin lekplats kallas: *tjyödurLiek*, tjäderlek. *Ä i ienn gommåL tjyödurLiek dar, i minnes ed se i a we ungg*, det är en gammal tjäderlek där, det minns jag sen jag var ung. Samma förhållande gäller *wuorrLiek*, orrlek.

Beteckning för områden där djuren uppehålla sig under parningstiden: *brunndplass*, brundplats = där älgen uppehåller sig under parningstiden. Dessa platser utmärkas av de gropar som älgtyren gräver i marken, kallades *brunndgrav*, brundgrop. När jakthunden kom i närheten av en sådan grop var det vanligt att den prompt skulle ner och rulla sig där. På grund av mycket stark utdunstning från denna grop var detta mycket farligt för hundens luktorgan. Fick hunden tillfälle att rulla sig i gropen, *så misstäd ann wedrä*, så miste han väderkornet. Det kunde då dröja flera dagar innan hunden återfick sitt väderkorn, såvida man inte tvättade hela hunden riktigt ordentligt.

Beteckning för område där man fångar fågel med snara: *snerustrik*, snarstreck. *FugälLwegär*, fågelvägar; eller *fugälLstrik*, fågelstreck.

10. Av gammalt förekom ingen som helst "jakträtt". Man ansåg att var och en hade rätt att jaga var och när man ville, härvidlag spelade det ingen roll huru stor skogs- eller hemmansägare man var, eller om man inte ägde någon skog eller jord alls, detta gäller för allt slags jakt.

Ifråga om förbud mot fångst av småvilt ha tillfälliga, mera naturliga sådana förekommit. Man hade inte rätt att gittra eller sätta snaror förr än på hösten när kreaturen intagits för sommaren. Men så fort man farit hem till hembyn från fåbodarna for man upp till fåbodarna för att fånga fågel. *Do skulldom-i upi budär å fugäl*, då skulle vi upp till fåbodarna för att fågla, = fånga fågel.

Gemensam jakt av byalaget inom byns gemensamma skogar förekom icke. Var och en jagade för sig själv var som helst och när som helst. Angående "auktion på fågelstigar" se närmare i svar på annan frågelist.

11. Man behövde aldrig av gammalt skydda sin rätt till fällt villebråd, det hände väl aldrig att någon gjorde honom som fällt villebrådet rätten till detta stridig. Förekom det att tvist uppstod i ett sådant fall, så slutade det i regel med att man kom överens om att dela bytet. Detta kunde komma ifråga då den ene jagade villebrådet, den andra jägaren kom på spåret från ett annat håll och fällde det när den första jägaren befann sig i närheten, då kunde delning av bytet komma ifråga. Men om den ene avbröt spårandet på grund av hunger eller trötthet, och en annan kom på spåret längre fram, fullföljde det och fällde villebrådet, då var den sistnämnde jägaren givetvis ensam ägare av det av honom fällda djuret.

I äldre tider respekterades i regel andras utsatta snaror och giller, men under senare tid, för cirka 35 år sedan började tjuvittjning förekomma. Man gick dock aldrig så långt som till stämning eller ting med en sådan sak. Fick man redan på vem som tjuvittjat, så fick denne heta *fugäLtyjven*, "fågeltjuven", och detta ansågs vara straff nog, det t. o. m. avskräckte många från att stjäla fågeln, även om man var svårt frestad. Man lät fågeln ligga kvar i snaran eller gillret, i Oxberg var man så human, att man tog lös fågeln eller vad [???] det nu var, hängde den i närmaste träd, samt satte snaran i funktion igen.

III. Jakttider.

13. Fordom voro inga bestämda tider gällande för olika slag av jakt, man jagade, som ovan nämnts, när och var man själv ville. Man kunde aldrig vänta så länge med att fånga skogsfågel att det blev så kallt att fågeln kunde hållas frusen. Min sagesman berättar, att när det var varma höstar *så djikk aingrär i fu:gäLem*, så gick det maskar i fågeln, så gick det maskar i fågeln. *Men i putädom aty:r dem å se:Lädom ann enndo, men* vi petade ur dem och sålde dem ändå.

14. Först sedan jaktstadgarna kommo till fick den tid, då man fick jaga älg benämningen *eLLgtide*, älgtiden. *FugäLtide*, fågeltiden, började på hösten efter det man tagit in kreaturen från betet. En del började förstås sätta snaror litet tidigare, och min sagesman berättar att det kunde ibland hända att man fick *ienn tembell i sne:ro*, en lammunge i snaran.

15. Man hade nog lite svårt att rätta sig efter jaktstadgan i början. För cirka 50 år sedan voro 14 dagar stipulerade för älgjakten, *men i sko:tom fäll miässt eLLga undjifär iena wiku firi doda Lu:vLiga tide*, men vi sköto väl mäst älg ungefär [ungefär] en vecka före "den lovliga tiden", berättar min sagesman. Den gamla traditionen att var och en hade rätt att jaga, fånga och fiska var man ville var nog mycket svår att få bort, *ä skulld wekks ini wuoss*, "det skulle växa ini oss" säger min sagesman. *Ä står i bibelem: "Stå upp Petrus, slakta och ät," å ed amm wid retta wuoss että*, det står i bibeln – etc. och det har vi rättat oss efter.

IV. Jaktvård.

16. Inte ens så mycket som en tanke ägnade man åt jaktvård förr i tiden innan nyare jaktstadga och jaktvårdsföreningar började verka. *Mie:r i sko:tom, å mier i tuoom dem, mier okäd dem å:v si, nu ir ä so mytjy La:gär umm hlaikt, så ä willnt til warrken fisk älld fugäl älld ellä djö:r*, mer vi sköto och mer vi "togo" = fångade dem (djuren), mera ökade de av sig (fortplantade de sig), nu är det så mycket lagar om sådant, så det vill inte till varken fisk eller fågel eller andra djur.

När man anordnade utfodringsplatser åt t.ex. hare eller fågel, så gjordes detta endast i syfte att locka djuren inom ett visst område där man sedan satte snaror och giller. Dessa åtgärder vidtogos alltså inte i "jaktvårdssyfte". Mera därom se nedan!

V. Viltet.

17. Benämningar för "villebråd" eller "vilt": *La:iv*, liv. *I a fe å gaid minn bysso ati raise, men i a-nt sitt itts iett La:iv*, jag har farit och gått med bössan ute i skogen, men jag har inte sett ett liv = ett enda villebråd. *I så-int iett djö:r upo ie:La da:in*, jag såg inte ett djur (villebråd) på hela dagen.

18. Inga särskilda beteckningar finnas för att skilja "hårvilt" från "fjädvilt". "Fjädvilt" kallas med ett gemensamt namn för *fu:gäl*, fågel.

19. Man hade heller inga benämningar för att skilja på "matnyttigt" och "icke matnyttigt" vilt.

20. De år, då det förekom rikligt med fågel kallades *fugälLår*, fågelår. *Ä wa fugälLårä ed årä*, det var fågelår det året.

24. Beteckningar för "fotspår av djur": *fä:rd*, i flertalsform: *fä:rdär*, spåren. *Spuo:r*, spår. *I a sitt iett fesskt rövåspuor i dag*, jag har sett ett färskt rävspår i dag. *I så nogä rövåfärdär nidnesst we:im i: å*, jag såg några rävspår nere vid vägen jag också.

Ordet *wisstär* användes om "tecken till att djur vistats där, t. ex. *legur*, liggplatser, gnag- och betningsplatser, spillning, lämningar efter måltider m. m. *I amm sett wisstär että elldjem i dag*, vi ha sett spår av älgen (icke bara i snön) i dag.

26. Det är egentligen bara harens stigar och framfartsvägar som fått namn i Bonäs. Harens stigar i snön kallas *eråstaigä*, harstig. För älg finns ingen beteckning på stigar, då älgen icke gör några stigar, och när många älgar gå i sällskap, så visa de en enastående förmåga att kunna kliva precis i samma spår, det ser ut som om det vore bara en älg som gått fram. *ELLgspuor*, älgspår. Ett avtryck av en djurfot eller -tass kallas *färd*. *Ä synnäs fäll we:L att itta i ie eLLgfärd*, det syns väl tydligt att det här är ett älgspår.

27. Benämningar för att djur göra spår efter sig. *län a erin trokå upp ienn sta:iga a si*, här har haren trampat upp en stig åt sig. Beteckning för att djuren hoppa i krumbukter: *dem skutta*, de skutta. Buktt som jagat djur gör: *bukkt*, bukt. *län ar ann bukta*, här har han buktat = gjort en bukt.

Ordet "slag" har i Bonäs en helt annan betydelse än den i frågelistan åsyftade. Här betyder *hlag* i satsen: *nu ar ann faid hlag o ann*, nu har han fått slag på honom (hunden på älgen) detsamma som "nu har hunden fått upp spåret på älgen".

Beteckning för "spår ut från en inringning": *a:utspuor*, utspår. *län gor a:utspuorå*, här går utspåret. Andra beteckningar saknas.

28. Uttryck för att jagat djur gömmer sig: *go inn*, gå in = t.ex. om räven. *Röven gor inn i wuoLuskerä*, räven går in i hålet i berget.

Uttern gor-ni:d, uttern går ned (i ån, bäcken).

29. Benämning på vissa fågelarters (morkullans) samfälliga flygning över vissa platser under vissa tider: *stri:k*, streck. *län ir ä iett fint muo:rkullstrik*, här är det ett fint "morkullstreck". Benämning på att fågeln slår till i träd: *FugäLn hlår-ni:d*, fågeln slår ned. *Ann hlår-ni:d fe no:te*, han slår ner för natten, (tjädern i ett träd, orren i snön). Att fågeln håller sig kvar i trädet: *ann sit-kwe:r i tra:ine*, han sitter kvar i trädet.

30. När ekorren hoppar från träd till träd säger man: *a:ikuonn uppä millo trainom*, ekorren hoppar mellan träden, eller, på grund av ekorrens "glidande" hopp eller flykt: *ann sigLä millo trainom*, han seglar mellan träden.

31. Benämningar för "villebrådets skygghet": *stjygg*, skygg. *Redd*, rädd. *Ann i så redd som en eri*, han är så rädd som en hare. En person, som blivit "rädd av sig" i ett eller annat avseende på grund av att han blivit riktigt skrämnd någon gång säges ha fått *eråkasundjen*, harskinnspläsen, han är lika rädd av sig som en hare.

Benämning på att villebråd är särskilt känsligt för vittring av människa: *ann i wedärstark*, han är väderstark. *ELLdjen i nära på wedärstarkära älld röven*, älgen är nästan mera känslig för vittring av människa än räven. *Ann a starrkt wedärkuonn*, han har starkt väderkorn = utpräglat luktorgan.

32. Ortnamn, som givits på grund av särskild förekomst av visst slags vilt. *Byönnbjär*. Björnberg. *ELLgkLakk*, Älgklack. *Rövåsker*, Rävsker. *Rövåell*, Rävhall.

VI. Jakten.

a. Jakt i allmänhet.

33. De gamla minnas att de hört talas om att man vid jakt på björn skulle ha använt sig av *byönnspiut*, björnsjūt, men under deras ungdom har man använt sig av *byönbysson*, björnbyssan, slätborrade grovkalibriga bossor [bössor], enligt uppgift skulle de vara tillverkade i Evertsberg, Älvdalen. Vid all jakt medfördes förstås *ökkse å kna:iven*, yxan och kniven. Några minnen av pilbåge eller slunga har man dock icke. På en rem omkring halsen medförde man *kru:t-tyäd*, kruttyget. Jaktväska synes ha varit mera sällsynt.

34. Beteckning för denna punkt saknas i Bonäs. Nog övade man sig ibland i *te kasst ökkse*, att kasta yxan i roterande lopp, men endast för nöjes skull och i så fall mot träd.

35. Följande slag av bössor förekommo: *fLinntLosbyssor*, flintlåsbössor. *BakLadärär*, bakladdare. *Knallattbyssur*, knallhattbössor. På den tid, då flintlåsbössorna förekommo, var det inte många här i byn som voro lyckliga ägare av en sådan, det var först när knallhattbössorna kommo i sväng som de, som voro intresserade av jakt, började skaffa sig bössor mera allmänt.

36. *Ka:vlur stöpäd-om-i syövär i kavälLforrmon* kulor stöpte vi själva i kulforman. Hagel förekommo icke av gammalt, först senare, när dessa funnos att köpa började man använda hagel.

37. *Krut-tyä*, kruttyget förvarades hängande på en rem om halsen. Till kruttygen hörde *krutwuonnä*, kruthornet. *Kavelpunndjen*, kulpungen. I denna förvarades utom kulor även *tuo:d*, blånor, vilka användes till förladdning, samt *ienn fietkopp*, så dem *fietäd-o ka:vLo Litä minn så o skulld go Littära nidi pi:po*, en fettklump, som man beströk kulan litet med så att den lättare skulle gå ned i loppet. När man använde blånor till förladdning behövde man icke göra ren pipan efteråt. *Knallattwuonnä*, knallhatthornet. *Krutmåttä*, krutmåttet, satt fast vid kruthornet med en liten rem. I senare tid medförde man förstås också *agäLpunndjen*, hagelpungen. Vid järpjakt medförde man också *järppipa*, järppipa.

Jägaren medförde också en särskild pung av läder, kallad *jälldpunndjen*, eldpungen, innehållande *fnyösstjen*, fnöske, *fLinnto*, flintan samt *jälldstolä*, eldstålet.

I kulväskan förvarades också ett verktyg av trä, till formen liknande en svamp med skaft. Skaftet var cirka 3 tum långt, och dynan upptill cirka tre tum i diameter. Redskapet användes till att trycka ner kulan i loppet med, man satte "skaftet" mot kulan samt slog på dynan med den andra handen, detta behövdes, då kulan i allmänhet gick trögt i loppet, redskapet såg ungefär så här [teckning], men man minns inte något namn på det.

"Eldstålet" tjänade icke mer än ett ändamål, *te hlå-jälld minn*, att slå eld med.

38. Man medförde endast ett krutmått, detta fylldes mer eller mindre, allt efter behov. Men på senare tid har man börjat använda ett sorts patentmått på kruthornet. Detta mått bestod av kruthornets munstycke, som då var av mässing. På munstyckets sida satt en hävarm, vid nedre delen försedd med ett lock som genom en inskärning gick in i munstycket. När man skulle fylla munstycket-måttet satte man tummen mot öppningen, ställde hörnet upp och ner så att krutet fyllde munstycket, varpå man tryckte in locket som satt på hävarmen. Munstycket innehöll nu ett bestämt mått krut, man tog undan tummen och slog ner krutet i loppet. Men det var inte alltid man hade tid att använda sig av något som helst krutmått. Man ryckte ur träproppen som tjänstgjorde som kork med tänderna, höll fast den där, slog litet krut i venstra handen och tömde detta i loppet utan mätning. När man hade bråttom var det inte så noga fast man spillde några krutkorn på marken.

39. Man medförde icke något särskilt horn med fettindränkta blånor. De torra blånorna förvarades i kulpungen.

40. Beteckning för "laddstake"; *Ladstakin*, laddstake.

41. Hade man icke tillgång till blånor, så kunde man till förladdning använda *groLåvån*, granlave, eller papper av vad slag som helst.

42. Benämning på "uppspårande av villebråd": *spuorå*, spåra. *I skum fesöts å spuorå-upp ann*, vi skall försöka att spåra upp honom.

43. Benämning på "spårnöjakt": *spuorå i snyömm*, spåra i snön. *Ä i ny spuo:rsnyö*, det är nyfallen (bra) spårnö. *Ä i fin spuo:rsnyö i dag*, det är fin spårnö i dag.

Man var även övad i att spåra älg under andra förhållanden än när det var spårnö; på barmark spårade man *ato mö:rom*, ute på myrar, *ati gro:n*, i ljung, *ati sann dem*, i sand o. s. v.

44. Benämning för att ligga och lura på vilt: *Ligg å passa*, ligga och passa. Benämning på stället där man ligger och passar: *passäd*, passet. *Ann a taid passäd*, han har tagit passet = ställt sig på passet.

45. Benämning på "skotthåll": *skottollid*, skotthåll. *Byssollid*, bösshåll = betyder väl närmast "så långt *byssa gor*, bössan går". *I fikk ann inum olld*, jag fick honom inom "håll" = nära skotthåll, lämpligt avstånd att skjuta på. *Bie:na*, sikta.

46. När man jagade försökte man såvitt det var möjligt *te go i muo:twinnnd*, att gå i motvind. *Muo:twinnnd i bra winnd*, motvind är bra vind.

47. När man jagade flera i följe var det en av jägarna *så djikk minn rakkan*, som gick med hunden, vanligen hundens ägare. *ollä odrur tuo in passäd*, alla de andra ställde sig på pass.

48. Benämningar på "skott": *Ä wa iett fint sko:t, i ittäd-o: ann mitt i ovud*, det var ett fint skott, jag träffade honom mitt i huvudet. *Klå:pskot*, dåligt skott. *I så:rskot ann*, jag skadsköt honom. Att skadskjuta djur men ej återfinna det: *stjyöt-borrt ann*, skjuta bort honom.

49. *I ittäd-o: ann så ann stu:päd minn ienn gaungg*, jag träffade honom så att han stupade direkt.

50. Om man fällt ett villebråd, och skulle bli tvungen att lämna det på platsen över natten, *så hlakktäd dem ä, å stykkäd ä å ainggd työtä upi no tra:id*, så slaktade man det och styckade det och hängde köttet i något träd. Om man skulle lämna villebrådet för endast en natt *så wa-nt ä inggo fara te go fro dö fe iena not, ä wa inggo djyör så wägäd-o: ä fosst no:te*, så var det ingen fara att gå ifrån det för en natt, det var inga djur som vågade sig på det döda djuret första natten.

De större skinnen, av älg och björn, *spaikäd dem fasst o Laduweddjen så dem fikk torkas*, spikade man fast på laduväggen så att de fingo torkas. *Rövåstjinne*, rävskinden spändes på ett bräde, kallades *Lesste*, lästen. *I ska dra stjinnä upo Lesste*, jag skall dra skinn på lästen.

51. Jaktsignalerna förekommo när jaktlaget blivit skilt åt, och man skulle samlas, eller när man ville låta de övriga veta var man befann sig. Man satte då bössmyningen mot munnen och blåste i den (med bössan rakt ut) en lång signal. Detta kallades *te kul i bysso*, att ropa i bössan. Flera olika signaler förekommo icke här som i Oxberg.

52. Jaktkalas förekommo endast när man fått en björn. Dessa kalas kallades *byönkalaLas*, björnkalas, *å do åt dem byönflesstjä å dråkk brenndunä*, och då åt man björnfläsk och drack brännvin. Endast deltagarna i jakten fingo vara med om kalaset. Kalaset hölls omedelbart efter jaktens avslutande.

b. Skallgång.

53. Benämning på att anställa skallgång: *skolla*, skalla. *I fomm fäll skoll että tji:rn*, vi få väl lov att anställa skallgång efter kon.

54. Benämningar på olika slag av skallgång: *Byönnskoll*, björnskall, för utrotning av björn. *Stu:rskollä*, storskallet. Härvid deltog år 1857 tre olika socknar, Älvdalen, Venjan och Mora. Man sköt då 18 st. björnar, den största sköts av en soldat från Bonäs vid namn Hjalte, far till min sagesman Lund Lars Persson, (*Jällt-Lass*) Det var vid denna skallgång förbjudet att skjuta älg, men man sköt ändå 28 st. älgar.

Kriturskoll, kreaturskall, skallgång som man anställde efter bortsprungna kreatur.

Vid storskallgång var varje gård skyldig att delta i skallgången med en man. Hade man i gården ingen person att skicka, så måste man leja en i stället för sig.

55. I vanliga fall förekommo inga "skallag", det var endast under "storskallet" som flera socknar deltog. Övriga skallgångar voro helt frivilliga. Den, som hade uppsikt över skallaget kallades *skollfautn*, skallfogden. Denne skulle vid skallgång gå bakom *skollarmen*, skallarmen och se till att det inte blev för långa eller korta mellanrum mellan männen *så djikk i skollarmem*, som gingo i skallarmen.

56. De deltagare i skallgången, som hade bössa togo denna med sig, de övriga voro beväpnade med störrar, påkar eller spjut. Inga nät att infånga viltet i förekommo.

57. Deltagarna i skallgången kallades *skollfuotjä*, skallfolket.

58. Man satte ut skallarmen så att man gick mot en större sjö, vid "storskallet" mot Venjanssjön.

67. Benämning på "skottpengar": *skottpeninggär*, skottpengar. För utfående av skottpengar måste man ifråga om fågel medföra de avklippta fötterna, ifråga om räv skulle man uppvisa hela skinnet, en bit blev urklippt ur ena örat på skinnet, för att man inte skulle kunna få ut pengar på det mer än en gång.

VII. Jakthunden.

68. Man har ingen särskild benämning på "jakthund i allmänhet", utan hunden uppkallas efter det slag av vilt den jagar, t. ex. *rövårakk*, rävhund. *Ann gor bra o rö:ven*, han går bra på räv. *ELLgrakk-(ä)*, älghund. *Erårakk*, harhund = hund för räv och hare förekommo dock icke av gammalt, då man i regel fångade småvilt i giller och snaror.

69. Benämningar på "jakthundens egenskaper": *Ann i i:vrin*, han är ivrig. *Ann i ie:t o eLLdjen*, han är het på älgen.

70. När jakthunden gnäller och trampar ivrigt innan han släppes lös, så säger man att *ann i ie:t*, han är het = ivrig.

71. Benämning på "hundens väderkorn": *wedärkuonn*, väderkorn. *Ann a fint wedärkuonn*, han har fint väderkorn. Beteckning för att "hunden vädrar": *Ann drar we:drä*, han drar väder. *Ann kennä we:drä että-nom*, han känner vittringen av honom – t. ex. älgen. Benämningar för hundens verksamhet vid uppsökandet av villebrådet: *Ann Lie:tä inno ann fo hla:äd*, han letar innan han får upp spåret. *Ann fikk we:drä o ann*, han fick känning av spåret = när hunden letar ivrigt inom ett visst begränsat område. *Nu ar ann faid-upp nod*, nu har han fått upp något, *fe nu ärär i att ann dra:iv*, för nu hör jag att han driver, när hunden "ger drivskall". *Nu tappäd ann*, nu tappade han spåret. *Ann gor o yppid we:där*, han går på "öppet väder" = *de djyö:rä djär iena y:glu*, men *rattsen gor rett-a:d*, när villebrådet gör en ögla eller bukt, men hunden går rakt mot villebrådet utan att följa spåret i alla dess svängar och bukter.

72. Benämningar för olika slag av skall: *Drivskall*, drivskall = när hunden har fått upp drevet. *Ståndskall*, ståndsfall, när hunden skäller ivrigt och gnällande *Leså nod ädd tjihhla ann nidi å:sem*, som om något kittlade honom i halsen.

74. Benämning på att "hetsa hundar" på villebrådet: *buss-o:-ann*, buss på honom. *I bussäd-o-ann rakkän*, jag hetsade hunden på honom.

75. Lystringsord till hunden under jakten: *såså*, vissling, hundens namn. Användes till lössläppt hund, när man ville kalla den till sig.

76. Jakthundens del av större, nedlagt villebråd bestod av huden av djuret, när man tagit mindre vilt fick hunden äta upp inälvorna vid slakten.

VIII. Fångst.

a. Fånget i allmänhet.

77. Benämning på att "fånga" vilt: *ta*. *Ta erån*, fånga haren. *Ta fu:gäLn*, fånga fågel.

78. Benämning på att sätta ut giller: *djilldär*, gillra. *Djilldär fu:gäLn*, sätta ut giller åt fågel. Att sätta ut snaror: *snera*, snärja.

79. Gemensam benämning på "utsatta gillrade redskap": *djilldärduo:n å sakksär*, gillerdon och saxar. På giller, snaror eller saxar för särskilda slag av djur: *fugäLsnerur*, fågelsnaror. *FugäLdjilldre*, fågelgillren.

Eråsnera, harsnara. *ELLgsnera*, älgsnara. *Rövåsakks*, rävsax. Benämning på "sträcka" där samma person satt ut ett flertal giller eller snaror": *snerustrik*, snarstreck. *Fugelfaundjäd*, fågelfånget, = där man fångar fågel.

80. Beteckning för gillra redskapet: om snaror: *setts sne:rur*, sätta snaror. Om giller: *set-upp djilldrä*, sätta upp gillret. *Djilldär-upp*, gillra upp. För "avlägsna snarorna": *ta upp sne:rur*, ta opp snarorna. *Set-upp* betyder också "sätta opp en snara som fallit ner":

81. Benämning på "fallgiller": *stukkdjilldrä*, stockgillret. *FugäLdjilldrä*, fågelgillret. För "fallgropar": *grav*, grop. Olika saxar: *trampsakks*, trampsax. *Bie:tsakks*, betsax. Självskjutande giller användes icke i Bonäs. Beteckning för "förgiftade beten": *kryddbietä*, kryddbietet.

82. Inga benämningar för "olika slag av gillring". Beteckning för "gillerstickorna" *djilldärstikkur*, gillerstickor.

83. *Stukkdjilldrä*, flaken var gjord av två stockar, den undre som låg på marken kallades *unndästuttsen*, understocken; den övre: *uvonistuttsen*, överstocken. Fyra pålar slogos ner i marken, två kortare baktill där stockarna vilade mot varandra, samt två längre pålar fram, där den övre stocken gillrades upp. Pålarna skulle hålla den övre stocken i läge, men de hade inget särskilt namn, endast *på:Lär*, pålar. *Djilldärstikkur*, gillranordningen.

84. Snarorna voro av gammalt av tagel, kallades då *tagäLsnerur*, tagelsnaror. Dessa voro icke tvinnade som man gjorde i Oxberg, utan *dem trifLietäd dem*, man treflätade dem. De voro icke försedda med någon förstärkning. Angående tillverkningen se samma frågelistsvar från Oxberg. När man gick till skogen för att sätta snarorna bar man dem vanligen i *sne:rkLåvåm*, snarklaven. Denna bestod av en böjd grankvist [teckning] de båda ändarna sattes ner i de båda hålen [teckning] i brädet. På klaven voro några inskränningar gjorda, *kneppä*, knäppe, så att brädet satt stadigt på klaven. Det var tre tum långt mellan hålen i brädet, och klaven var cirka 5 tum lång. Man hade snarorna påträdda på klaven, antingen "enkla" eller, om man då tyckte att de hängde ner för mycket, hopdragna så att de lågo dubbla. Klaven hade man hängande i remmen om livet: *swånggrieme*, svångremmen.

85. Benämning på "åtel": *bie:tä*, bete. När åteln icke var förgiftad kallades den också *Lukkbietä*, lockbete. Beteckning på att man vant ett djur till åtelplatsen: *i a wena-wi:d ann te go dar*, jag har vant honom att gå där.

86. Benämning för "vittja" (snaror och giller) *Lie:ta*, leta. *I ska botå Lie:t snerur*, jag skall bort och vittja snarorna. Beteckning för en gångs vittjande och den fångst man då får: *ie Lie:ta*, en "leta". *Eda fikk ig i iena Lie:tu*, det där fick jag på en vittjning.

b. Fångst av skogsfågel.

87. Fågel fångades huvudsakligast i giller och snaror på hösten när det började bli kallt och regnigt eller *i:La*, rimfrost på marken. Inga benämningar på fågel efter den "tid" eller "sätt" på vilket fågeln fångades.

88. Benämning på stigar där man satte snaror och giller: *fugäLwegär*, fågelvägar.

89. Vid fångsten användes *fugäLsnerur* å *djilldre*, fågelsnaror och giller.

90. De kvistar man lade ner som hägnader voro lagda i vinkel mot vägen.

91. I giller eller snaror förekom icke bete.

92. En pinne slogs ned på vardera sidan om vägen. I de båda pinnarna skulle finnas en klyka upptill, eller en utstående kvist. I dessa klykor lades den kvist som höll snaran uppe, kallades *wuonnräiska* (kan icke översättas, då man icke vet varav ordets första del, *wuonn-* "horn" kommer av. Snaran bands fast med ett snöre eller smal rem vid den ene av pinnarna. Snaran skulle sättas *ienn twerannnd fro bokkam*, en tvärhand från marken, och snarans övre kant skulle vara en fot högt över marken.

93. Man försökte aldrig skydda bytet för räven, *wid amm olldru böft wa reddä fe att röven ädd wåga ta fu:gäLn upo två netär, semmä ar ä we minn Liekattem, ann a fäll jäti åv nogom fugäl myLLmad*, vi har aldrig behövt vara rädda för att räven vågade ta fågeln på (åtminstone) två nätter, sämre har det varit med lekatten, han har väl ätit av någon fågel ibland.

IX. Jakt på särskilda djurslag.

Älgjakten.

94. Vid jakt på älg har man jagat med delvis hund i band, delvis med drivande hund, smygjakt utan hund har förekommit i undantagsfall, och i så fall under något senare tid, och av tjuvskyttar. Hetsjakt på skidor har också förekommit här som i Oxberg under förhållanden som för älgen voro bedrövlige. De gamla göra dock gällande att det inte förekommit så ofta, och endast enstaka personer hade smak för sådan jakt. *ELLgsnerur*, älgsnaror ha förekommit även här, av samma konstruktion och utseende som i Oxberg.

Björnjakten.

97. Benämningar på björn: *Byönn*, björn. *Gammälbyönn*, gammal-björn. *Byönnunggä*, björnunge. *Mörtaffs*, myrtafs. Benämning på "björnhona": *byönnona*, björnhona.

98. De platser, där björnen med förkärlek uppehåller sig har fått namn av "björn", se ovan!

99. Benämning på "björnide": *byönnåivä*, björnide. *Byönn Ligg i å:ive*, björnen ligger i ide.

Benämning på att björnen lägger sig i ett provisoriskt ide innan han går in i det slutliga idet: *ann Legg si upo ra:isä*, han lägger sig på ris, på kvistar. Man sade att björnen då bröt av en stor hög med kvistar, lade denna hög mellan två vindfällena, sedan hoppade han i rishögen så att kvistarna böjde sig över honom. Björnen hade alltså h ris även på sig, icke bara under sig, kallades även *Ligg o brotom*.

100. *Dem ringgäd-inn byönn*, man ringade in björnen. Benämning på att ringa en björn: *ringg-inn ann*, ringa in honom. Det ringade området: *byönnrinndjen*, björnringen.

Ringningen utmärktes genom bleckning i träd. *Dem bLikkäd rinndjen*, man bleckade ringen. Var det tjänligt väder och spårnö var bleckning obehövlig. *Dem a bruka se:L demmda byönnringga a ärrom*, man har brukat sälja de där björnringarna åt "herrar". Man fick dock ingen betalning för ringen förr än man undersökt ringen och försäkrat sig om att björnen fanns där.

101. Björnen drevs ur idet när som helst under vintern. Man använde sig därvid av *byönnrakkom*, björnhundar. Dessa hundar voro så modiga, *så dem fuo Laungt ini åiväd å skellä*, så att de foro långt in i idet och skällde. Björnen blev därav så retad att han kom ut. Han avlivades då med *byönnbysson*, björnbössan.

102. På sommaren jagades björnen endast tillfälligtvis i utrotningssyfte, *byönnskoll*, björnskallgång.

Vid all jakt på björn användes bössa. Hade björnen rivit ett kreatur brukade man vakta vid detta, man byggde ingen särskild plattform, men det hände att man klev upp i ett träd.

104. Det har av gammalt förekommit att man satt ut en blankskruvad *kopärketil*, kopparkittel fylld med brännvin åt björnen. *Byönn dråkk så ann warrd å:vsupin, å se war ä inggo sak te ta ann*, björnen drakk så att han blev redlös, och sedan var det ingen konst att ta den.

106. Fångstsätt för björn: En snara, kallades för *wippsnera*, vippsnara användes till att fånga björn i. En lång jämn gran, cirka 4 tums grovlek på brösthöjd böjdes ner. Gillrades med gillerstickor på så sätt, att när björnen kom för att ta betet, (ett köttstycke av rivet kreatur eller annat) så kom han med den ena framfoten i snaran, granen lossnade från sin förtöjning och ryckte åt snaran om björnens fot samt lyfte den ett stycke från marken, så pass högt att björnen icke kom åt att bita av snaran. När björnen stod med ena foten ett stycke upp i luften kunde han icke taga sig från platsen, *men ed a enndäd fLiergaungga att byönn a jät-å:v fuotn å kåitt o tri fuotom darfro, ä i dem så a skuti hlaka byönnå så a afft bara tri fuoti*, men det har hänt flera gånger att björnen har ätit (bitit) av foten och sprungit på tre fötter därifrån, det är de, som skjutit sådana björnar som haft bara tre fötter

Byönnsakkse, björnsaxen var väl det vanligaste fångstmedlet för björn.

107. Saxarna gillrades vanligen vid av björnen rivet kreatur, eller annars där man visste att *byönn add saina wega*, björnen hade sina vägar. Den hägnad man satte upp omkring björnsaxen tjänade som skydd för kreaturen, så att inte dessa trampade i saxen. Hägnaden hade alltså inga öppningar, men den var heller inte högre än att björnen ledigt hoppade över den. Hägnaden kallades *byönntjittn*, björnkätten. När man fått en björn i saxen for man hem efter häst *å wuok iem byönn o hla:nom*, och åkte hem björnen på slanor. Detta var ett mycket lämpligt åkdon på sommaren i oländig terräng. De båda stanorna [slanorna?] sattes fast direkt vid selen, slanorna sammanhölls bakom hästen av en tvärslå. Man hade björnen tvärs över slanorna och band fast den ordentligt.

108. Vargjakten.

Någon vargjakt i egentlig mening förekom icke här. Man fångade den vanligen i *warrgraven*, varggropen. Denna skulle vara ungefär en famn i diameter, samt så djup, att en fullväxt person nått upp nådde upp till kanten. Ett tak av dålig beskaffenhet byggdes över gropen, mitt på detta lades betet som kunde bestå av vad som helst ifråga om kött eller avfall vid slakt. Sedan sköt man vargen i gropen.

109. Man brukade också uppsöka *warrgbud*, varglyan och narra ut ungarna och döda dem. Man fäste då en köttbit vid en rem, slängde in köttet i lyan samt drog ut det igen. Fordom fanns det gott om varglyor här bakom byn.

Rävjakten

112. Av gammalt förekom det inte så ofta att man jagade räv med hund. Det vanligaste sättet att "få" räven var att ta den i giller, se nedan under punkt 115.

114. Benämning på "rävlya": *rövåkuLa*, rävkuLa. *Ann i ini ku:Lon*, han är inne i kulan.

115. Det vanligaste rävgillret kallades *kLubbdjilldrä*, klubbjillret. I konstruktion fullständigt lika med *stukkdjilldre*, stockgillret för fågel, men för räven var gillret av grövre virke.

Rövåbrädä, rävbrädet, upprättstående, agnförsett bräde med tre spetsar, tillverkades lika med samma bräde i Oxberg, av ett "gammalt" grått bräde, helst av tjärved.

Man försökte aldrig att ta räven i snara. Av saxar förekommo *trampsakks*, trampsax och *bie:tsakks*, betsax, kallades med ett gemensamt namn för *rövåsakksär*, ravsaxar [rävsaxar].

Förgiftat bete kallades *kryddbietä*, kryddbete. *Ta ann minn kryddbiete*, ta den med förgiftat bete. Men när man skulle lägga ut detta bete sade man: *I ska Legg-aut rövådjiff*, jag skall lägga ut rävgift.

116. Någon tid före utläggning av saxar brukade man försöka *dra-a: si röven*, dra åt sig räven, d.v.s. locka honom inom ett visst område. Detta gick till så, att man gick och drog en något bränd kattkropp efter sig på senhösten, sedan slutade man där man lagt ut saxen. Eller också strödde man ut beten lite varstans inom ett visst område för att locka räven. Man brukade då lägga ut avfall av fisk eller slakt, kallades *Lukkbietä*, lockbete.

Före utläggandet skulle saxen *gnukås minn groraise fer ä skulld Lufft skuoem åv sakksn*, gnidas med granris för att det skulle lukta "skog" av saxen. Hade man inget granris kunde man använda tallris, eller också bestryka hela saxen med smält grankåda. Man brukade också doppa saxen i en källa när det var kallt, ta upp den, låta vattnet frysa, doppa den igen o s v, allt detta *fe röven i so Lufftgrann*, för (att) räven har så fint väderkorn. För att man inte skulle behöva vidröra saxen bar man den *minn kwistom*, med kvistar.

När rävgillraren begav sig ut för att lägga saxar medförde han *Lukkbietä*, lockbetet, den brända kattkroppen, en fågel av vad slag som helst, *djilldärreko*, gillerspaden, mindre spade av trä med blad och skaft i ett stycke, samt *ienn rövåtass*, en rävtass av en fångad räv, jfr Oxberg, där rävtassen var utskuren i skaftet på spaden. Man grävde ner trampsaxen mitt i rävspåret, så pass djupt att man beräknade litet lös snö skulle täcka den. Snön kastade [man] dit från sidan om spåret, med den medförda ho [???] rävtassen gjorde man nya spår i snön som man kastat dit. Sedan hängde man upp lockbetet (kattkroppen) i närmaste träd, *ar ann swidi-tiL a katton Litä så ar ä draid röven dukktid*, har man bränt katten litet så har det (lukten) dragit räven duktigt. Man hängde upp betet *fe röven skulld go å trokå dar Lajndjä*, för att räven skulle gå och trampa där länge, och till slut hamna i saxen. När det var barmark sattes saxen ner i någon sumpmark *dar ä fanns no Litä watunuol*, där det fanns något litet vattenhål. Man satte då ner hela saxen så att endast betet syntes. Detta bestod av en fisk eller en fågel eller ännu hellre en bit kattkött, *fer ed wa röven Lyö:t tuokon että*, för det var räven mycket tokig efter. Annars kunde man ju använda en fågel av vad slag som helst. Rävagn kallades *bie:tä*, bete, eller *Lukkbietä*, lockbete.

Man brukade också sätta rävsaxen *nidi ienä warmkelldu*, ner i en varmkälla, d. v. s. en källa som inte fryser till på vintern. Genom att reglera djupet med lämpligt underlag, vanligen grankvistar, satte man saxen så djupt att bara betet var synligt. Betet bestod av en fisk, eller stjärten av en lutfisk.

117. Räv fångst bedrevs icke i så stor uträkning att det kan sägas ha varit någon persons yrke.

118. Benämningar på olika slag av rävar: *ro:dröven*, rödräven = den vanliga rävsorten. *Kossröven*, korsräven, mera sällsynt slag av räv här. *Fjällröven*, fjällräven, mindre, vit räv, har varit synlig här någon enstaka gång när det varit särskilt snörrika vintrar.

Lodjursjakten.

119. *Ä i Lyö:t sällan nonn a sitt noga Luo: iän, å i wet-nt-å:v inndjenn a skuti inga hlaka iän i bym*, det är mycket sällan någon har sett något lodjur här, och jag vet inte om att någon har skjutit något sådant här i byn, förklarar min sagesman.

Mårdjakten.

123. Jaktsätt för mård: *Dem djikk å spuoräd ann*, man gick och spårade honom. *Ge:mäd ann si nogä så rä:kt dem aut ann*, gömde han sig någonstans så rökte man ut den. Ibland måste man fälla trädet och röka igen, ibland måste man hugga sönder trädet. Fångstsätt: Även någon mård kunde det hända att man fick i *kLubbdjilldrä*, men man satte inte ut sådana fångstmedel enbart för mården.

Hermelinjakten.

125. Man har aldrig *jaga Liekattn*, jagat lekatten, *men i amm fäll skuti non nosend de dem a stuLi abuorn fe wuoss*, men vi har skjutit någon någon gång när de ha stulit aborre för oss.

Utterjakt.

129. Jaktsätt: *Dem spuoräd ann der ä wa spuo:rsnyönn*, man spårade honom när det var spårnö. *Å se waktäd dem wuo:Lä*, och sedan vaktade man hålet där uttern gått ner. Man var då vanligen två jägare i sällskap, så att man kunde vakta var sitt hål om det fanns två i närheten av varandra. Man brukade också hugga på ett nytt hål i isen ett stycke ifrån det som uttern gått ner i. Man använde icke hund.

130. Fångstredskapet bestod av *kLubbdjilldre*, klubbjillret. Dessa sattes flera stycken längs efter stränderna omkring bäcken, helst i spåren som ledde ner till hålet. Inga beten användes. *Uttersakkse*, uttersaxen, var en mindre sax än rävsaxen, uppslagen ungifär så stor som en ordinär tallrik. Denna förseddes med en fisk som bete, samt sänktes ned i ån eller bäcken, samt förankrades vid ett träd, en sten, stubbe e. d. med en på saxen fastknuten rem. Både sax och bete skulle då ligga under vattenytan.

Harjakten.

133. *Dem spuoräd erån auto rakka*, man spårade haren utan hund. Gamla jägare kunde se på spåren om haren låg i närheten, men hur de kunde se det är det ingen som vet nu. Finaste jakttiden för hare var på hösten. *te ja:g o berrkon, de bottsen wa swarrt å erin wa wait*, att jaga på barmark när marken var svart och haren var vit.

134. För att skrämma upp haren använde man sig av en skramla av trä, (konstruktion se Oxberg) kallad *eråskrema*, harskrämman eller: *eråskramLa*, harskramlan, detta när man jagade med hund, vilket förekom mera sällan. *Dem skulld å:it a eråm så ann fuo-upp, så rattsen fikk nytt spuo:r*, man skulle skrämma haren så att han sprang upp så att hunden fick nytt spår.

138. *Eråsnerur*, harsnaror. Av dessa förekommo endast ett slag, *mesinggsnerur*, mässingsnaror. Man lindade halm omkring tråden samt tände eld på halmen, *å se winndäd dem tråd nidi wattnä fer ann skulld bLi bLo:t*, och sedan kastade man tråden i vatten för att den skulle bli mjuk. Sedan gned man snarorna med granris. Snarorna sattes förnämligast i "harstigen", t ex i *ienu ruogasmuot*, i ett "gårdesgårdsmöte" = den plats, där två gårdesgårdar med olika ägare möttes, där gick virket stick i stäv mot varandra, och då brukade det uppstå ett eller flera hål i den för övrigt fullständigt täta gårdesgården. Dessa hål använde haren sig av när han skulle in på åkrarna. Fästet för snaran bestod under alla förhållanden av en mindre, avhuggen tall- eller granbuske, kallades *wuonnraska*, översättning

se ovan! Busken skulle sitta lös så att haren kunde dra den med sig, hade den setat fast så hade haren slitit av den smala tråden. Man fångade hare även i sax: *eräsakkse*, harsaxen, en mindre rävsax, sattes i harstigen under snön som för räv, alltså trampsax.

140. *Dem a redda-upp erån så ann a sku kåit i snero*, man har skrämt upp haren så att han skulle springa i snaran, därvid användes harskramlan.

142. Harstammen här på orten har varit och är fortfarande gammal svensk.

Ekorrijakten.

143. När man jagade ekorre gjorde man det för köttets skull. Man jagade med flintlåsgevärd, och de gamla påsta [påstå] att den snula [smula] kött som fanns i ekorren (*ienn krupp wa fe Li:tä a ienu fLotwattn, två wa fe mytjy, men ienn å ienn-aLLv wa Lagomt*, en kropp var för litet för en buljong (för en person) två var för mycket, men en och en halv var lagomt), så var det godare än harkött.

144. Dolde ekorren sig i boet slog man med bösskolven i trädet så att den sprang upp.

146. Inga särskilda fångstmedel användes för ekorre.

Tjäderjakten.

152 Benämning på "tjäderjakt": *tjödurspil*, tjäderspel. *Go o spi:L*, gå på (tjäder-)spel. *Aut upo tjödurLiek*, ut på tjäderlek.

153. Tjäderjakten bedrevs fördom alltid utan hund. *Dem a jaga dem mes dem a set-o- tupp*, man har jagat dem medan de setat på topp. Man tog även tjädern med håv liksom orren (se nedan!) ty även tjädern grävde ner sig i snön när det var kallt och snön var lös. Man måste dock se till att man lade håven ett stycke framför det märke i snön som bildats av fågelns nedslag, ty tjädern *gräväd si botunndä snyön bärrga bitn, ellst umm ä wa kallt*, grävde sig bortunder snön ganska långt, helst om det var kallt.

154. Tjäderskytten hade ingen särskild utrustning ifråga om kläder när han gick på tjäderspel, men om det var skare, så måste skytten se till att han hoppade upp och ned tills han fick hål på skaren, det betydde ingenting hur mycket han hoppade och väsnades bara han gjorde det just när tjädern spelade, annars kunde jägaren riskera att skaren gick sönder just som tjädern slutade spela, och då kan man lätt räkna ut hur det slutade. *Men de työdurn wa o-ta:g å spiLäd rikkti så ä:rd ann osnt, men myLLmad wa dem så trumaLä, så dem hluo no spiL do å do å se stuod dem bara å gä:täd, do war ä kLie:nt kumå-ne:r dem*, men när tjädern var på tag och spelade riktigt så hörde han ingenting, men ibland så voro de så slöa, att de slogo något spel (drill) då och då, och sedan stodo de bara och vaktade, då var det svårt att komma dem nära, *do fikk ann ta iett stig wessn ann kneppäd*, då fick man ta ett steg var gång tjädern "knäppte".

157. Man byggde på hösten *fugäLkåjjur*, fågelkojor vid tjocka granar. Dessa kojor bestodo av ett par tre mindre träd, avhuggna och resta intill den stora, kvistiga granen. Sedan tätade man med mindre kvistar så att kojans blev någorlunda snötät. På vintern såg tjädern att det var bart under granen och gick in genom den öppning man gjort på den ena sidan, just där man satt upp *kLubbajilldrä*, klubbjillret. Dessa kojor byggde man litet varstans i skogen.

Orrjakten.

158. Benämning på "spelskytte" på orre: *Go upo wuorrsplil*, gå på orrspel. Man ansåg att den bästa orrjaktstiden var, *de wuorrn spiläd upo ostn, siu wikur firi snyön*, när orren spelade på hösten, sju veckor före snön. Då samlades icke orrarna så många som vid spel på våren då de voro så många i sällskap att de oroad varandra. Men träffade man på en orre på hösten när denne spelade, då kunde man vara säker på att "få" honom, ty då var han i regel ensam.

Vid orrens spelplatser på våren brukade man bygga kojor av kvistar. Dessa kojor kallades *waktkåjjur*, vaktkojor, och i dessa satt man och vaktade tills fåglarna församlat sig. Man måste, när man sedan började skjuta, se till att man aldrig sköt på den orre som spelade, ty då flögo alla de övriga sin kos, men så länge den ena spelade höllo sig de övriga lugna, även om man sköt ner några stycken. Orrskytte för bulvan i träd har också förekommit. Det skulle vara två bulvaner i samma träd, den ene ovanför den andra. Bulvanen skulle vara tillverkad av fint svart kläde. Ovanför ögonen klistrade man fast röda tygbitar för att det skulle bli så naturtroget som möjligt. Undertill var ett hål i vilket man stack in en käpp som sedan bands fast vid trädet. Kallades *bulva:n*, bulvan.

Man har även fångat orre med håv: *åven*, håven. Gick till på samma sätt som vid håvfångst på tjäder. Man vaktade fåglarna för att se var de slog ner på kvällen. Sedan fångade man dem vid ljus av bloss, eller också tidigt på morgonen när det började ljusna. Vid bulvanjakt använde man sig också av *waktkåjjur*, vaktkojor. *Ienn åv stjyttom skulld go ini raise å räd-upp dem, å o-därn skulld stå stå ini kåjjon å passa*, den ena av skyttarna skulle gå inne i skogen och skrämma upp dem, och den andra skulle stå inne i kojans och passa.

Ripjakten.

160. *Dem settsäd snerur a ryoppom dem åre ä fanns nogä ä kunnd go 20 älld 30 år så int i såom iena iennnda ryöppu*, man satte snaror för ripor de år det fanns några, det kunde gå 20–30 år som man inte såg en enda ripa, de förekommo inte här annat än under mycket snörika vintrar.

Småfågeljakten

183. Någon jakt på småfåglar förekom icke, men småpojarna brukade *djilldär duomära*, gillra domherrar. *Demmda add dem i ienom bura ini stugon, å dem warrd wel spa:kä*, dessa hade man i en bur inne i stugan och de blevo alldeles tama. Två olika giller förekommo: *trampdjilldrä*, trampgillret och *ryttsdjilldrä*, ryckgillret. Det förstnämnda ett såll uppsatt med de tre vanliga gillerstickorna, det andra ett såll uppsatt med en pinne, på denna knöt man fast ett snöre e. d. tog detta in genom ett hål i fönsterbågen samt ryckte till när man såg att det var några fåglar under sållet. Som bete användes *raungenbere*, *Laiknuppa älld sa:urgrasä*, rönnbär, linknoppar eller surgräs. Sedan sålde man fåglarna för 12 skilling pr par. De voro vackra att ha i bur och kunde bli så tama att man kunde släppa ut dem i det fria på morgonen, de voro borta hela dagen, men om man ställde ut deras bur på trappan på kvällen, så kommo de hem och kröpo in i buren.